

PEDRO CALDERÓN
DE LA BARCA

El príncipe constante

Edición bilingüe,
introducción y notas de
BEATA BACZYŃSKA

JULIUSZ
SŁOWACKI

Książę Niezlomny

(Z CALDERONA DE LA BARCA)

Wstęp i opracowanie
wydania dwujęzycznego

BEATA BACZYŃSKA

INSTYTUT
THE GAOTOWSKI INSTITUTE | M. JERZEGO
GAOTOWSKIEGO

Wrocław 2009

Podziękowania dla Instytutu
Polskiego w Madrycie /
Agradecimientos al Instituto
Polaco de Cultura en Madrid

Redakcja tomu / Redacción: EWA KULAK
Wersja hiszpańska wstępu i przypisów / Versión española de la introducción
y las notas: BEATA BACZYŃSKA, JOSÉ LUIS LOSADA PALENZUELA
Dobór zdjęć / Selección de las ilustraciones: BEATA BACZYŃSKA

Korekta / Corrección editorial: STANISŁAWA TRELA

Opracowanie graficzne / Diseño gráfico: BARBARA KACZMAREK
Łamanie / Maquetación: AGATA KACZMAREK

© Copyright for introduction and bilingual edition Beata Baczyńska
© Copyright for this edition Instytut im. Jerzego Grotowskiego, Wrocław 2009

ISBN 978-83-61835-20-2

Wydawca / Editor: INSTYTUT IM. JERZEGO GROTOWSKIEGO, RYNEK-RATUSZ 27,
50-101 WROCLAW, TEL./FAKS +48 71 34 34 267 ♦ www.grotowski-institute.art.pl
Kontakt w sprawach wydawniczych / Contacto con la editorial: MONIKA BLIGE
monika@grotowski-institute.art.pl

Druk i oprawa / Impresión y encuadernación: Drukarnia JAKS

Índice Spis treści

Introducción	6
Wstęp	7
Esta edición	46
O wydaniu	47
Ilustracje / Ilustraciones	48
Pedro Calderón de la Barca <i>El príncipe constante</i>	56
Juliusz Słowacki <i>Księżę Niezłomny (Z Calderona de la Barca. Tragedia we trzech częściach)</i>	57
JORNADA PRIMERA	60
DZIEŃ PIERWSZY	61
JORNADA SEGUNDA	120
DZIEŃ DRUGI	121
JORNADA TERCERA	182
DZIEŃ TRZECI	183
Notas a la edición bilingüe	242
Przypisy do wydania dwujęzycznego	243
JORNADA PRIMERA. NOTAS	242
DZIEŃ PIERWSZY. PRZYPISY	243
JORNADA SEGUNDA. NOTAS	260
DZIEŃ DRUGI. PRZYPISY	261
JORNADA TERCERA. NOTAS	276
DZIEŃ TRZECI. PRZYPISY	277
Bibliografía / Bibliografia	288

Introducción*

BEATA BACZYŃSKA

El príncipe constante de Pedro Calderón de la Barca en la traducción polaca del poeta romántico Juliusz Słowacki, *Książę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach*, dio origen a uno de los más importantes eventos en la historia del teatro universal del siglo XX por mediación del *Teatr Laboratorium*. La representación del drama de Calderón se realizó en polaco, a base del texto de Słowacki, por Jerzy Grotowski y sus actores. Su estreno tuvo lugar en 1965 en Wrocław, en la sede de la compañía de teatro; ya en los meses de febrero y marzo del año siguiente fue llevada a Estocolmo, Copenhague y Oslo. La proyección internacional de *El príncipe constante* polaco se consolidó tras la participación del grupo –unos meses más tarde, en junio del año 1966– en la décima temporada del *Teatro de las Naciones* en París. El montaje y, sobre todo, Ryszard Cieślak en el papel de don Fernando, han sido considerados desde entonces la encarnación del método Grotowski.

Hasta 1970 el *Teatr Laboratorium* representó el espectáculo en Holanda, Italia, Yugoslavia, México, Gran Bretaña, Estados Unidos, Irán, Líbano y Alemania; en todas partes despertando perplejidad. El hecho de que ya en 1968 la revista teatral española *Primer Acto* le dedicase toda una entrega al teatro de Grotowski y a todo el fenómeno que constituía el montaje polaco de *El príncipe constante* es una muestra del alcance de su éxito, ya que a falta de relaciones diplomáticas entre la España franquista y la Polonia socialista era impensable que una compañía polaca representase el drama de Calderón en su patria. José Monleón, director de la revista, en el artículo *Grotowski, o el teatro límite*, escribía:

No recuerdo ningún montaje español de *El príncipe constante*. Naturalmente, el montaje de Grotowski no tiene nada que ver con el que aquí habríamos sido capaces de plantear. No quiere esto decir

* Las citas de la introducción y de las notas se refieren a trabajos citados en la Bibliografía (p. 288); la abreviatura DW se refiere a *Dzieła wszystkie*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1952-1975, obras completas de Juliusz Słowacki editadas por Juliusz Kleiner y Władysław Floryan. La edición de *Korespondencja Juliusza Słowackiego*, t. I-II, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1962-1963, la citamos como *Korespondencja*.

Wstęp*

BEATA BACZYŃSKA

Księżę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach Juliusza Słowackiego – przekład siedemnastowiecznego hiszpańskiego dramatu i arcydzieło polskiego romantyzmu – to utwór wyjątkowy, który dzięki Teatrowi Laboratorium stał się źródłem jednego z ważniejszych wydarzeń w historii teatru światowego XX wieku. Przedstawienie dramatu Calderóna – zrealizowane w języku polskim w oparciu o tekst Słowackiego przez Jerzego Grotowskiego i jego aktorów, którego premiera odbyła się w siedzibie zespołu we Wrocławiu w 1965 roku, już na przełomie lutego i marca 1966 roku pokazano w Sztokholmie, Kopenhadze i Oslo. Międzynarodowy rozgłos polskiego *Księcia Niezłomnego* miał przypieczętować udział zespołu – w czerwcu 1966 roku – w X sezonie Teatru Narodów w Paryżu. Przedstawienie, a przede wszystkim postać don Fernanda w wykonaniu Ryszarda Cieślaka, uznano za ucieleśnienie metody Grotowskiego.

Do 1970 roku spektakl Teatru Laboratorium pokazano w Holandii, Włoszech, Jugosławii, Meksyku, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Iranie, Libanie i Niemczech, wszędzie wzbudzając poruszenie. O skali zainteresowania teatrem Grotowskiego i zjawiskiem, jakim było przedstawienie *Księcia Niezłomnego*, świadczy fakt, iż już w 1968 roku hiszpański miesięcznik teatralny „Primer Acto” poświęcił cały numer Teatrowi Laboratorium, tym bardziej że w braku relacji dyplomatycznych między frankistowską Hiszpanią i socjalistyczną Polską było niemożliwe, aby zespół mógł pokazać dramat Calderóna w jego ojczyźnie. José Monleón, redaktor naczelny pisma, w słowie wstępnym Grotowski, o *el teatro límite* pisał:

Nie pamiętam żadnej hiszpańskiej inscenizacji *Księcia Niezłomnego*. Oczywiście przedstawienie Grotowskiego nie ma nic wspólnego z realizacją, jaką my bylibyśmy w stanie sobie wyobrazić. To nie znaczy, że

* Przywołania we Wstępie i przypisach odnoszą się do prac zamieszczonych w Bibliografii (s. 288); skrót DW odnosi się do *Dzieł wszystkich Juliusza Słowackiego* pod redakcją Juliusza Kleina i Władysława Floryana, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1952-1975; przytoczenia z *Korespondencji Juliusza Słowackiego* w opracowaniu Eugeniusza Sawrymowicza, t. I-II, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1962-1963, oznaczono jako *Korespondencja*.

que tomemos el «modelo» de Grotowski como la adecuada manera de representar hoy *El príncipe constante*. Es seguro que hay otras maneras igualmente vivas o quizá más ricas y complejas. Lo que resulta totalmente admirable es el poder estimulante que ha sido transferido al viejo texto calderoniano. (*Primer Acto* 1968, núm. 95, pag. 7)

En el volumen –junto a la descripción detallada del montaje de Wrocław por Serge Ouaknine en forma de dibujos y comentarios– fue publicado el texto íntegro del drama. *El príncipe constante* nunca ha pertenecido al canon de las comedias de Calderón editadas y estrenadas en España, mientras que en Europa ya a principios del siglo XIX, gracias a la traducción alemana de August Wilhelm Schlegel, se convirtió en uno de los textos calderonianos más conocidos. La primera edición filológica de *El príncipe constante* saldría a la luz en España en el año 1975 en la serie “Clásicos Castalia”: Alberto Porqueras Mayo se refirió en la introducción explícitamente a la representación polaca del drama. Antonio Regalado en su *Calderón. Los orígenes de la modernidad en la España del Siglo de Oro* (1995) escribe de una manera contundente que el personaje de don Fernando “estaba cortado a la medida para el director polaco Jerzy Grotowski”. En su opinión: “El planteamiento de Grotowski en su puesta en escena de *El príncipe constante* con el ojo puesto en el morir del protagonista se esforzó por hacer presente al espectador la reprimida necesidad de lo sagrado que aflige al hombre moderno, carencia sepultada en el olvido de su propia condición. [...] Si existe algún paradigma en el teatro europeo que pueda servir de guía para ese teatro sagrado que buscan algunos hoy día, cuando la «muerte de Dios» se ha convertido en un tópico, sería el teatro religioso de Calderón” (Regalado 1995: I 517, 537).

El cartel de la representación del *Teatr Laboratorium* de Wrocław rezaba: *Książę Niezłomny. Scenariusz i reżyseria Jerzy Grotowski na tekście Calderóna-Słowackiego*, recordando la doble forma de escribir el nombre del autor de *El príncipe constante*, que la tradición teatral polaca había consagrado ya a principios del siglo XX. Ludwik Flaszen, en el texto que acompañaba las representaciones, con una clara intención de coherencia, precisión y objetividad informaba a los espectadores:

El escenario de esta representación está basado en el texto del dramaturgo español del siglo XVII, Calderón de la Barca, en la excelente transcripción polaca de Julius Słowacki, el eminente poeta romántico. El director no pretende, sin embargo, representar *El príncipe constante* tal como es. Pretende imprimirle su propia visión a la obra y la relación de ese escenario con el texto original es la relación que existe entre una variación y el tema musical original. [...] El productor cree que,

mamy przyjąć «model» Grotowskiego jako odpowiedni sposób do wystawienia dzisiaj *Księcia Niezłomnego*. Na pewno istnieją inne sposoby równie żywe, a może nawet bogatsze i bardziej złożone. To, co budzi zupełnie podziw, to stymulująca moc, jaką udało się przetransponować na stary calderonowski tekst. („Primer Acto” 1968 nr 95, s. 7)

W numerze – obok szczegółowego opisu wrocławskiego przedstawienia w postaci szkiców i not Serge’a Ouaknine’a – zamieszczono kompletny tekst dramatu Calderóna. *El príncipe constante* nie należał nigdy do kanonu sztuk Calderóna wydawanych i wystawianych w Hiszpanii, podczas gdy już od początku XIX wieku za przyczyną niemieckiego przekładu Augusta Wilhelma Schlegla stał się jednym z bardziej znanych w skali europejskiej calderonowskich tekstów. Pierwsze filologicznie opracowane wydanie *El príncipe constante* ukazało się w Hiszpanii dopiero w 1975 roku w ramach serii „Clásicos Catalia”: we wstępie Alberto Porqueras Mayo – znakomity znawca teatru Złotego Wieku – wprost nawiązywał do polskiego wystawienia dramatu. Antonio Regalado w monumentalnej monografii *Calderón. Los orígenes de la modernidad en la España del Siglo de Oro* wydanej w 1995 roku napisze wprost, iż postać don Fernanda „została stworzona na miarę Grotowskiego i jego doktryny teatralnej” (Regalado 1995: I 517). Jego zdaniem inscenizacja dramatu „z okiem widza nakierowanym na umieranie głównego bohatera”, wskazując wprost na tłumioną potrzebę świętości, którą „pogrzebano w niepamięci własnej kondycji”, pokazała, że: „Jeśli istnieje w teatrze europejskim jakiś wzór, który mogłby stać się wskazówką dla poszukujących świętego teatru dzisiaj, kiedy «śmierć Boga» stała się truizmem, jest nim teatr religijny Calderóna” (Regalado 1995: I 537).

Księżę Niezłomny. Scenariusz i reżyseria Jerzy Grotowski na tekście Calderóna-Słowackiego – głosił afisz wrocławskiego przedstawienia Teatru Laboratorium, nawiązując do podwójnej formy zapisu, jaką polska tradycja teatralna utrwaliła już z początkiem XX wieku. W tekście, który towarzyszył wystawieniom, Ludwik Flaszen z widomyim zamiarem zachowania spójności, precyzji i obiektywizmu, informował widzów:

Przedstawienie oparto na tekście wielkiego dramaturga hiszpańskiego XVII w., Calderóna, w głośnej transkrypcji Słowackiego. Zamiarem inscenizatora nie jest granie *Księcia Niezłomnego* w sposób, w jaki został napisany. Grotowski daje własną wizję tego utworu, która tak się ma do oryginału, jak w muzyce – wariacje do tematu. [...] Inszenizator skłonny jest sądzić, że odchodząc od litery tekstu, pozostaje w zgodzie z jego duchem. Przedstawienie stanowi współczesną

aunque no fue fiel a la letra, al texto de Calderón, retiene sin embargo el significado más íntimo de la obra. La representación es la transposición de las antinomias profundas y de los rasgos más característicos de la era barroca, su aspecto visionario, su música y su apreciación de lo concreto y su espiritualismo. Es también una especie de ejercicio que hace posible la verificación del método de actuación de Grotowski. Todo está modelado sobre el actor: sobre su cuerpo, su voz y su alma. (*apud* Grotowski 1970: 75-76)

La puesta en escena de *El príncipe constante* por *Teatr Laboratorium* testimonia en sí misma el carácter profundamente antropológico del teatro calderoniano, a la vez que constituye un excepcional incentivo para confrontar los dos textos, el original español y la traducción polaca. Por un lado contamos, pues, con los valores teatrales inmanentes del texto español y, por otro, con la extraordinaria personalidad del traductor, su circunstancia biográfica y su excepcional talento poético, que moldearon de una manera singular la versión polaca del drama.

Książę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach salió a la luz en el parisino Taller de Imprenta y Litografía *Maulde et Renou* en enero de 1844. Es donde Słowacki, a finales del año 1843, había encargado la publicación –junto a la traducción de *El príncipe constante*– de dos dramas propios: *El padre Marek* y *El sueño plateado de Salomea*. Hacía ya tres años que no había dado a la imprenta ninguna obra, sin embargo, seguía siendo objeto de una actitud hostil por parte de los acólitos de Adam Mickiewicz, el corifeo de emigrados polacos en Francia. El poeta, que acababa de cumplir treinta y cuatro años y desde hacía doce vivía fuera de Polonia, quiso llamar la atención sobre su condición de iluminado vate portavoz de la causa polaca en el exilio.

Los tres dramas que acabamos de mencionar Słowacki los escribió en el año 1843 “de prisa y altamente inspirado” (Pwińska 1992: 67) encontrando en Calderón un modelo para el drama nacional polaco. De esa manera reaccionó a las palabras de Adam Mickiewicz, pronunciadas en el marco del *Cours de littérature slave (Lecture XVI)*, en el *Collège de France*, el día 4 de abril de 1843, sobre la necesidad de crear un nuevo drama eslavo digno de un futuro teatro. Słowacki pudo haberse sentido ofendido: ninguna de sus obras dramáticas fue mencionada por Mickiewicz. Recordemos que se trataba, entre otros títulos, de textos dramáticos tan importantes como *Kordian*, *Balladyna* y *Lilla Weneda*, en los cuales Słowacki se sirvió del modelo del drama de Shakespeare de una manera creativa y original.

transpozycję stylu barokowego – wraz z tkwiącymi u podstaw baroku przeciwieństwami światopoglądowymi. I z fakturą, która jest wizyjna, skłonna do muzyczności, która od zmysłowego konkretności mierza ku czemuś, co się po staroświecku nazywa uduchowieniem. Przedstawienie jest jednocześnie modelem roboczym, na którym Grotowski sprawdza skuteczność metody aktorskiej. Wszystko tu wymodelowane zostało w aktorze: w jego ciele, głosie, psychice. (*apud* Grotowski 2007: 93-95)

Inscenizacja *Księcia Niezłomnego* zrealizowana przez Teatr Laboratorium stanowi sama w sobie dowód głęboko antropologicznego wymiaru teatru Calderóna, a jednocześnie wyjątkową zachętę do konfrontacji obu tekstów, hiszpańskiego pierwowzoru i polskiego przekładu. Z jednej strony mamy bowiem do czynienia z immanentnymi walorami teatralnymi oryginału, z drugiej – z wyjątkową osobowością tłumacza, którego okoliczności biograficzne i niezwykły talent poetycki odcisnęły szczególne piętno na polskiej wersji dramatu.

Księżę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach wyszedł w styczniu 1844 roku spod pras paryskiej Drukarni i Litografii Maulde i Renou, której Juliusz Słowacki z końcem 1843 zlecił wydanie – obok przekładu *El príncipe constante* – dwu własnych dramatów: *Księdza Marka* i *Snu srebrnego Salomei*. Od czterech lat nie tylko nie wydał drukiem żadnego ze swoich utworów, lecz narażony był niejednokrotnie na nieprzychylnie komentarze i działania ze strony zwolenników Adama Mickiewicza, koryfeusza polskiej emigracji we Francji. Słowacki, przebywający na obczyźnie od ponad dwunastu lat, ukończył właśnie trzydziesty czwarty rok życia i najwyraźniej chciał przypomnieć o sobie jako natchnionym poezją rzeczniku polskiej sprawy.

Wszystkie trzy wymienione powyżej dramaty napisał w 1843 roku „bardzo szybko i w wielkim natchnieniu” – jak sugeruje Marta Piwińska (1992: 67) – odnajdując u Calderóna wzór dla dramatu narodowego Polaków. Miały być odpowiedzią na wykład wygłoszony przez Adama Mickiewicza w *Collège de France* 4 kwietnia 1843 roku, w którym autor *Dziadów* wskazał na potrzebę stworzenia nowego dramatu słowiańskiego godnego przyszłego teatru (*Wykład XVI* w cyklu *Literatura słowiańska*). Słowacki miał prawo czuć się dotknięty: jego osoba i twórczość dramatyczna nie zostały w żaden sposób przez Mickiewicza wspomniane. Przypomnijmy, że chodziło m.in. o tak ważne teksty jak *Kordian*, *Balladyna* i *Lilla Weneda*, w których poeta w sposób twórczy i oryginalny nawiązywał do szekspirowskiego modelu dramatu.

Esta edición

El texto polaco se basa en la edición príncipe de París: Juliusz Słowacki, *Książę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach*, W Drukarni i Litografii Maulde i Renou, Paryż 1844, además de la edición crítica de las *Obras Completas* de Juliusz Słowacki (*Dzieła wszystkie*, ed. Juliusz Kleiner, t. VII, 2ª ed., Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1956). En la versión polaca se ha modernizado en parte la ortografía. Se han conservado los signos de puntuación así como el acento diacrítico de la vocal é, tomando en cuenta que reflejan la manera en la cual Juliusz Słowacki pronunciaba el texto de *El príncipe constante*. En el texto polaco los versos están numerados por separado en cada jornada. Las notas se refieren a la numeración de los versos en la versión polaca.

El texto español se basa en la edición de Leipzig: *El príncipe constante. Comedia de D. Pedro Calderón de la Barca, cotejada con las mejores ediciones hasta ahora publicadas, corregida y dada a luz por J.J. Keil*, P.A. Brockhaus, Leipsic 1820. Es muy probable que Juliusz Słowacki se sirviera de esa edición. Se ha modernizado la ortografía, pero se ha optado por conservar aquellos elementos de su sistema de puntuación en el caso de los signos de exclamación e interrogación que indican una posible relación entre la edición de Johann Georg Keil y la traducción de Słowacki. En el texto español los versos están numerados por separado en cada jornada para facilitar la comparación con la versión polaca. Las notas se refieren a la numeración de los versos en la versión polaca.

El diseño tipográfico de esta edición ha sido preparado para una lectura dinámica de los dos textos, que permite seguir el pensamiento del poeta polaco en correspondencia con el original. En la versión polaca los asteriscos remiten a las notas; los corchetes indican los parlamentos y las acotaciones omitidos.

Páginas 48-55

El príncipe constante de Calderón-Słowacki, Teatr Laboratorium 13 Rzędów – Instytut Badań Metody Aktorskiej, Wrocław, 1965 – I versión. Fot. Teatr Laboratorium. Actores: Príncipe constante – Ryszard Cieślak, Fénix – Rena Mirecka, Tarudante – Maja Komorowska, Muley – Mieczysław Janowski, Rey – Antoni Jahońkowski, Enrique – Gaston Kulig.

O wydaniu

Tekst polski oparto na paryskim pierwodruku – Juliusz Słowacki *Książę Niezłomny (Z Calderona de la Barca). Tragedia we trzech częściach*, W Drukarni i Litografii Maulde i Renou, Paryż 1844 – oraz na wydaniu dramatu opracowanym przez Juliusza Kleintera – *Dzieła wszystkie Juliusza Słowackiego* pod redakcją Juliusza Kleintera (t. VII, wydanie drugie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo, Wrocław 1956). Pisownia została umiarkowanie zmodernizowana. Zachowano interpunkcję oraz oznaczenie *e* pochylonego (*é*), wychodząc z założenia, że stanowią odbicie sposobu, w jaki sam Juliusz Słowacki wypowiadał tekst *Księcia*. W tekście polskim wersy numerowane są w obrębie jednego aktu, przypisy odnoszą się do numeracji wersji polskiej dramatu.

Tekst hiszpański oparto na lipskim wydaniu *El príncipe constante. Comedia de D. Pedro Calderón de la Barca, cotejada con las mejores ediciones hasta ahora publicadas, corregida y dada a luz por J.J. Keil*, P.A. Brockhaus, Lipsic 1820. Jest wielce prawdopodobne, że Juliusz Słowacki posłużył się tym właśnie wydaniem. Pisownia została zmodernizowana, przy czym zachowano te rozwiązania interpunkcyjne w wypadku wykrzykników i znaków zapytania, które wskazują na związek tłumaczenia Słowackiego z wydaniem Johanna Georga Keila. W tekście hiszpańskim wersy numerowane są w obrębie jednego aktu, przypisy odnoszą się do numeracji wersji polskiej dramatu.

Układ typograficzny wydania został podporządkowany dynamice lektury w dwutekście, która pozwala śledzić myśl Słowackiego w korespondencji z hiszpańskim pierwowzorem; przypisy oznaczono asteryskiem, opuszczone w wersji polskiej kwestie oraz wskazówki tekstu pobocznego – nawiasem kwadratowym.

Strony 48-55

Książę Niezłomny według Calderona-Słowackiego, Teatr Laboratorium 13 Rzędów – Instytut Badań Metody Aktorskiej, Wrocław, 1965 – I wariant. Fot. Teatr Laboratorium. Aktorzy: *Książę Niezłomny* – Ryszard Cieślak, Feniksana – Rena Mirecka, Tarudant – Maja Komorowska, Mulej – Mieczysław Janowski, Król – Antoni Jahołkowski, Henryk – Gaston Kulig.

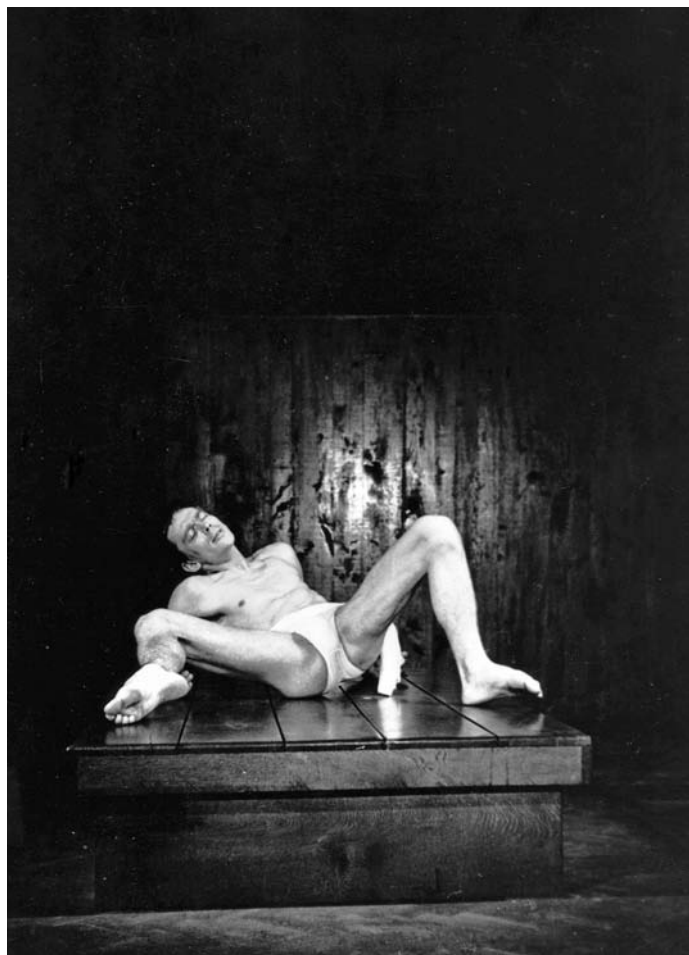

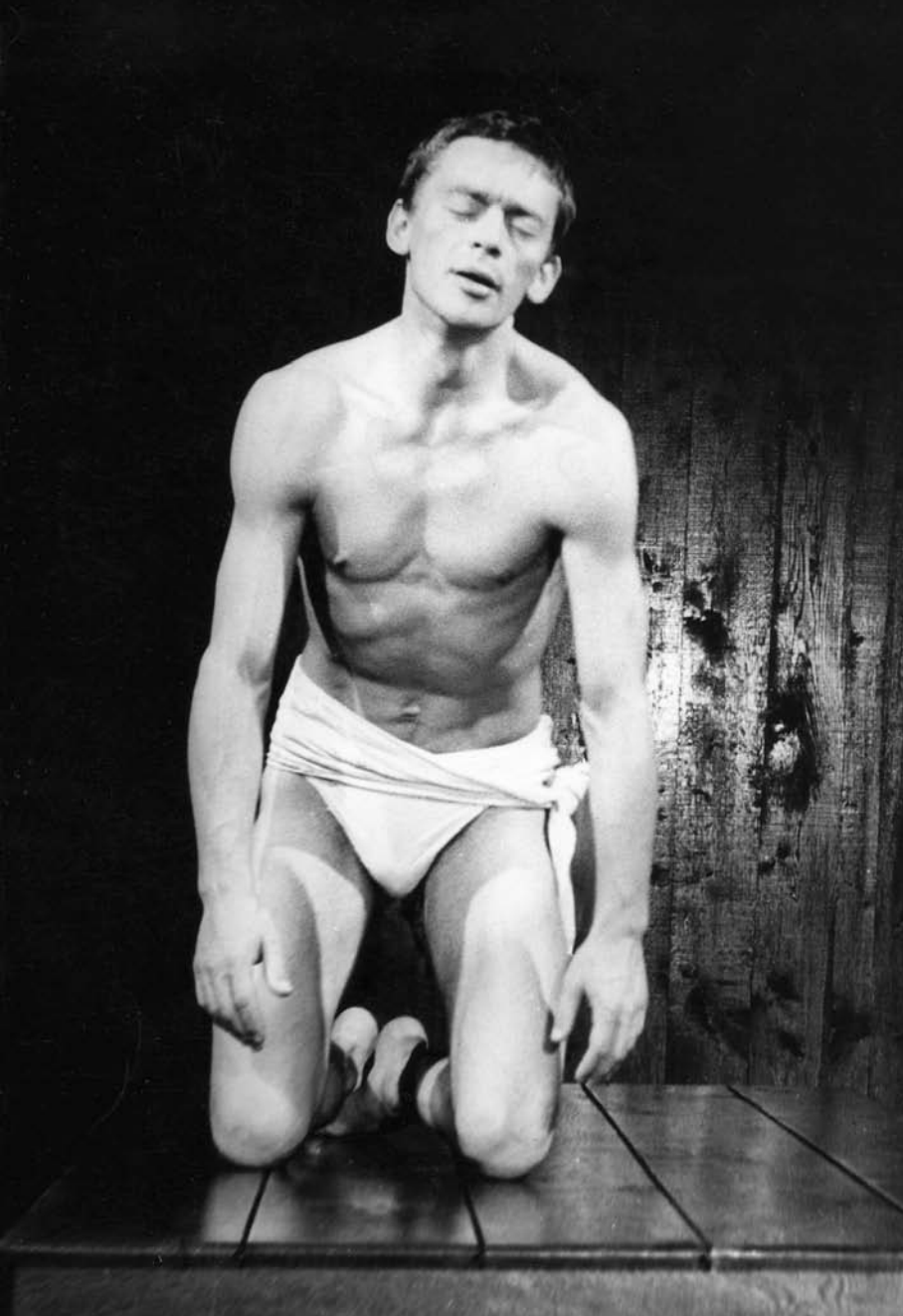

El príncipe constante

COMEDIA DE
D. PEDRO CALDERÓN
DE LA BARCA

Książę Niezlomny

(Z CALDERONA DE LA BARCA)

TRAGEDIA

WE TRZECH CZĘŚCIACH*

PERSONAS

DON FERNANDO, PRÍNCIPE

DON ENRIQUE, PRÍNCIPE

DON JUAN COUTIÑO

EL REY DE FEZ, VIEJO

MULEY, GENERAL

CELÍN

BRITO, GRACIOSO

ALFONSO, REY DE PORTUGAL

TARUDANTE, REY DE MARRUECOS

FÉNIX, INFANTA

ROSA

ZARA

ESTRELLA

CELIMA

SOLDADOS

CAUTIVOS

[OSOBY]*

[DON FERNAND, KSIĄŻĘ]

[DON HENRYK, KSIĄŻĘ]

[DON ŻUAN COUTIÑO]

[KRÓL FEZU]

[MULEJ]

[SELIM]

[BRYTASZ, GRACIOSO]

[ALFONS, KRÓL PORTUGALII]

[TARUDANT, KRÓL MAROKA]

[FENIKSANA, KSIĘŻNICZKA]

[ROZA]

[ZARA]

[ESTRELLA]

[SELIMA]

[ŻOŁNIERZE]

[NIEWOLNICY]

JORNADA PRIMERA

Salen dos cautivos cantando lo que quisieren, y Zara.

ZARA	Cantad aquí, que ha gustado, mientras toma de vestir Fénix hermosa, de oír las canciones que ha escuchado tal vez en los baños, llenas de dolor y sentimiento.	5
CAUTIVO 1	¿Música, cuyo instrumento son los hierros y cadenas que nos aprisionan, puede haberla alegrado?	
ZARA	Sí. Ella esucha desde aquí.	10
CAUTIVO 1	Cantad. Esa pena excede, Zara hermosa, a cuantas son, pues sólo un rudo animal sin discurso racional canta alegre en la prisión.	15
ZARA	¿No cantáis vosotros?	
CAUTIVO 2	Es para divertir las penas propias, mas no las ajenas.	
ZARA CAUTIVOS <i>cantan</i>	Ella escucha, cantad pues. Al peso de los años lo eminente se rinde, que a lo fácil del tiempo no hay conquista difícil.	20

Sale Rosa.

DZIEŃ PIERWSZY*

*Ogród nad morzem w Maurytanii: niewolnicy
pracują. Wchodzi Zara, służebna królowny Fezu.*

ZARA	Zaśpiewajcie, niewolnicy*. Moja Pani, wśród łaźienki, W perłowej igra miednicy Jak łabędzie bałamutne: I prosi was o piosenki, Ale tęskne — ale smutne.	5
1. NIEWOLNIK	Czyliż naszych brzęk kajdanów? Czyliż pieśni niewolników Rozweselić mogą panów?	
ZARA	Ona lubi śpiew słowików, Kiedy się po laurach gubi, I piosenki wasze lubi. Zaśpiewajcie, Feniks* słucha.	10
NIEWOLNIK	Nasza pierś boleścią głucha. Ach najgorsze przeznaczenie! I najgorsze to cierpienie Śpiewać, kiedy serce boli! Śpiewać temu, co w niewoli. Trzeba na to być ptaszkami Bez rozumu.	15
ZARA	Czyż wy sami	20
NIEWOLNIK	Nie śpiewacie bez rozkazu? Każda boleść chce wyrazu, Kiedy w sercu jój za ciasno. I my tłumim boleść własną, Gdy nas z kajdan pieśń unosi.	25
ZARA	Zaśpiewajcie, Feniks prosi.	
NIEWOLNICY <i>śpiewając</i>	Czas jest Panem tego świata*, Czas jest Panem i mąk duszy; Czegoż srogi czas nie skruszy, Nad grobami gdy przelata!	30

[--]